

Květná neděle

(Iz 50,4-7; Flp 2,6-11; Mk14,1-15,47)

Během této neděle se čtou Ježíšovy pašije podle Marka. Toto vyprávění je už samo o sobě velmi hlubokým kázáním, které nás v našem nitru dojímá a také přibližuje k pochopení velkolepé Pánovy lásky. Není možné komentovat zde každou část pašijí; proto se budeme předem soustředit na Poslední večeři Páně, neboť už v ní je přítomné celé Ježíšovo utrpení. Tato epizoda totiž dává celým pašijím pozitivní směr.

Když Ježíš se svými apoštoly zasedá ke stolu, již ví, že jeho umučení je blízko. Už ví, že ho Jidáš zradil, nebo přesněji, že to slíbil, když označil místo, kam se odebere této noci. Ježíš to vše ví; především proto říká: „Amen, pravím vám: Jeden z vás mě zradí, ten, který se mnou jí.“

Je si vědom této skandální viny, která je tolik v rozporu s každou formou lásky, navíc ví, že i všichni ostatní učedníci ho opustí; proto říká: „Všichni se pohoršíte, neboť je psáno: `Budu bít pastýře, a ovce se rozprchnou.‘“

Ježíš ví i to, že ho Petr zapře. Tento apoštol byl přesvědčený, že je obětavým člověkem, který je schopný bránit Ježíše proti jeho nepřátelům; říká: „I kdyby se všichni pohoršili, já ne!“ Jenže Ježíš ví, že Petr bude pohoršen víc než ostatní; a proto mu říká: „Amen, pravím ti, že ty dnes, této noci, dříve než kohout dvakrát zakokrhá, třikrát mě zapřeš.“

To vše Ježíš ví. Na jeho místě by každý člověk propadl velikému zármutku a vnitřním bouřím vůči takové nespravedlnosti, která se proti němu chystá. Prorok Jeremiáš, který se nacházel v podobné situaci, svolává pomstu na své nepřátele (srov. Jer 20,12). To je totiž spontánní reakce lidského srdce, když čelí zlu, které má podstoupit, a nespravedlnosti: vzepře se a požaduje, aby Bůh zasáhl. Anebo prostě použije násilí, aby se pomstil.

Ježíš však, ačkoli všechno ví, ve své Poslední večeři už zpřítomní své umučení. Právě toto je eucharistie. Poté co vzdal díky Bohu, bere chléb, láme ho a dává učedníkům se slovy: „Vezměte. To je mé tělo.“ Pak vezme kalich, vzdá díky, dává ho svým učedníkům a říká: „To je má krev, (krev) nové smlouvy, která se prolévá za všechny.“ Těmito slovy a těmito gesty zpřítomní celé své utrpení. Tuto krutou a tolik nespravedlivou událost činí příležitostí k projevení té největší lásky. Tak, jak to říká Jan: „A protože miloval svoje, kteří byli ve světě, projevil jim lásku až do krajnosti.“ (Jan 13,1)

Eucharistie je skutečně výjimečnou proměnou události umučení, které Ježíš dává smysl lásky, ve smlouvu. Událost sama je zlomem, neboť Ježíš vydechne, je odsouzen a

umírá, což je ten největší předěl v lidské existenci. Tato zlomová událost je však již předem Ježíšem proměněna v událost smlouvy. Nezbyvá nic jiného, než žasnout, stojíme-li tváří v tvář této proměně a obětavosti srdce, které je k tomu zapotřebí.

Ježíš říká: „To je má krev, (krev) nové smlouvy, která se prolévá za všechny.“ Odtud pochází ona výjimečná proměna, plod obětavé lásky. Celé pašije jsou nasměrovány ke smlouvě, ke sjednocení se s Bohem a bratry. Pokaždé, když sloužíme mši svatou, musíme mít na paměti, že v eucharistii jsou přítomné celé pašije, celé Ježíšovo utrpení, které tak dostává smysl lásky a smlouvy.

Všechno to, co přijde po Poslední večeři, je tak ovlivněno touto výjimečnou proměnou, kterou Ježíš uskutečnil.

Ježíš se modlí k Otci během getsemanské agónie. Nachází se v situaci extrémní tísně. On skutečně přijal naši lidskou přirozenost, tedy všechny naše úzkosti a veškerý strach. Když tuto úzkost pociťuje, je jeho duše smutná až k smrti a modlí se. Žádá Otce, aby zasáhl, ale neklade žádné podmínky, jen říká: „Avšak ne co já chci, ale co ty (chceš).“

Za těchto okolností se Ježíš ukazuje, přímo zjevuje, jako model modlitby pro nás. I my, prožíváme-li nějakou úzkost a žádáme Boha, aby nás zachránil, máme vždy konečnou volbu způsobu této naší záchrany přenechat na Bohu.

Ježíš nechal tuto konečnou volbu na Otci a Otec vybral skutečně dokonalý způsob jeho záchrany: záchrana od smrti skrze smrt. Ježíš byl zachráněn definitivním způsobem, neboť po svém vzkříšení „už neumírá, smrt nad ním nemá už žádnou moc“ (Řím 6,9). Jde tedy o plné vítězství nad smrtí, kterého dosáhl svou modlitbou, která byla naprosto otevřená Otcově lásce, jeho pozitivní vůli.

Pak přichází zrada. Jidáš políbí Ježíše, aby ho vojáci mohli poznat, a Ježíš je uvězněn. Vojáci, posaní velekněžími, znalci zákona a staršími, jednají tak, jak se jedná s lupičem. Je to pro něj veliké ponížení, a Ježíš na to poukáže. Ale opět je oddaný Otcovu plánu a říká: „Nuže, ať se splní (výroky) Písma!“

Z epizody o Ježíšově procesu před synedriem vyplývají dva velmi důležité momenty. První se týká Ježíšových tvrzení. Jsou předložena rozdílná svědectví proti němu, ale připomenuto je jen jedno: skutečnost, že snad měl prohlásit něco ohledně zboření chrámu a jeho znovuoobnovení ve třech dnech. Evangelista poznamenává, že toto svědectví bylo falešné, neboť přivlastňuje Ježíšovi slova: „Já zbořím tento chrám, udělaný rukama.“, zatímco ve skutečnosti řekl: „Zbořte tento chrám a ve třech dnech ho znovu vystavím.“ (Jan 2,19) Touto větou myslel své tělo, svou lidskou přirozenost, která bude proměněna prostřednictvím smrti a vzkříšení.

Dalším důležitým elementem v procesu před synedriem je Ježíšova identita. Velekněz se ho ptá: „Ty jsi Mesiáš, syn Požehnaného?“ Ježíš odpoví: „Tys (to) řekl. A uvidíte Syna člověka, jak sedí po pravici Všemohoucího a jak přichází v nebeských oblacích.“ Ježíš bude oslaven, posadí se po pravici Otce a znovu přijde jako Pán lidských dějin. To je rozhodná odpověď, která způsobí Ježíšovo odsouzení. Velekněz totiž vzápětí prohlašuje: „Nač ještě potřebujeme svědky? (Právě) jste slyšeli rouhání.“

Tato dvě Ježíšova tvrzení, která zazněla během procesu pře synedriem – příslib vystavění jiného chrámu po zničení toho předchozího a jeho identita Syna Božího, který bude oslaven svým nebeským Otcem – se znovu objeví ve zprávě o umučení.

Když Ježíš visí na kříži, kolemjdoucí se mu posmívají a říkají: „Hleďme, chceš zbořit chrám a ve třech dnech ho zase vystavět! Zachraň sám sebe a sestup z kříže!“ Mluví o něčem, co měl Ježíš slíbit, jenže nesprávně, neboť říkají: „Chceš zbořit chrám...“, ale ve skutečnosti to není Ježíš, nýbrž oni sami, kteří ho boří. Znovuobnovení chrámu naopak dílem Ježíšovým bude, a to v jeho vzkříšení.

Kolemjdoucí Ježíšovi říkají, že aby své dílo mohl uskutečnit, musí sestoupit z kříže a tak zachránit sám sebe. Ježíš však ví, že aby své dílo mohl uskutečnit, musí naopak odmítnout záchranu sebe samého, přijmout své zmaření a být připočten mezi mrtvé. Proto nesešoupí z kříže, na kterém je vyvýšen pro lásku k Otci a pro lásku k lidem, chce tuto lásku prožívat v celé její hloubce. Ježíš netouží po záchraně sebe samého, nesešupuje z kříže, ale zůstane na něm a tak opravdově uskuteční své dílo: to dílo, ve kterém znovu vybuduje nový chrám, v němž se budeme moci setkat s Bohem.

Na Ježíše, který visí na kříži, směřují i další výsměšné hlasy, které se týkají jeho identity. Sám sebe nazval Mesiášem, Synem Požehnaného; velekněží a zákoníci si z něho tropí posměch a říkají: „Mesiáš, izraelský král! Ať nyní sestoupí z kříže, abychom to viděli a uvěřili!“ Chtěli by, aby Kristus ukázal svou moc a sestoupil z kříže. Jejich představa Mesiáše je ideou Mesiáše oslaveného, vítězího, a ne Mesiáše trpícího. Domnívají se, že toto by mohla být podmínka k tomu, aby uvěřili. Ježíš však dobře ví, že je tomu přesně naopak. Nechce sestoupit z kříže, protože chce být pravým Mesiášem, trpícím Mesiášem, jak o tom mluví Písma, zvláště ve zpěvu Hospodinova Služebníka u Izaiáše.

Část jednoho z těchto zpěvů je uvedena v prvním čtení. Hospodinův Služebník zde říká: „Pán, Hospodin, mi otevřel ucho a já se nezdráhal, necouvl nazpět. Svá záda jsem vydal těm, kteří mě bili, své líce těm, kteří rvali můj vous. Svou tvář jsem neskryl před hanou a slinou.“ Ponížený postoj Mesiáše i jeho utrpení jsou tedy přítomny již ve Starém Zákoně.

Ježíš ví, že musí zůstat na kříži, aby bylo možné v něj uvěřit. Je tomu právě naopak, než jak o tom smýšlejí velekněží, starší a znalci zákona. On se nechce prezentovat jako vítězný Mesiáš, nýbrž jako Služebník Hospodinův, který přijímá všechno ponížení a utrpení pro lásku k Otci a k lidem. Kříž vede k víře v Ježíše, protože je ukázkou jeho nekonečné lásky k Otci a k lidem. On sám říká: „Ať svět pozná, že miluji Otce a jedním, jak mi Otec přikázal.“ (Jan 14,31); anebo: „Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo za své přátele položí svůj život.“ (Jan 15,13)

Kříž je tou největší manifestací Ježíšovy lásky. Víra v něj se tedy stává vírou v jeho lásku. Kdyby se Ježíš ukázal jako vítězoslavný Mesiáš, víra v něj by byla vírou povrchní: byla by to víra v lidské vítězství. Pravá víra je však vírou v Boží vítězství, ve vítězství jeho lásky. A právě proto, navzdory všem výzvám, které k němu doléhají, zůstává Ježíš na kříži a podstoupí smrt.

I v okamžiku Ježíšovy smrti jsou přítomny oba zmíněné aspekty. Zaprvé, Ježíšovo dílo má i hodnotu symbolickou: zničení chrámu je oznámeno tou skutečností, že se chrámová opona roztrhla v půli odshora až dolů. Toto prorocké znamení naznačuje, že se Ježíšova smrt stává příčinou zničení jeruzalémského chrámu, a že ho Ježíš nahradí jiným chrámem, kterým bude jeho vzkříšená lidská přirozenost. Jeho vzkříšené tělo se stane pravým chrámem, do kterého můžeme všichni vstoupit a setkat se s Bohem.

Zadruhé, ve vyprávění o Ježíšově umučení zazní první vyznání víry v něj, nikoliv z úst židů, ale z úst pohana, záhy po jeho smrti: „Když setník a jeho lidé, kteří měli u Ježíše stráž, viděli to zemětřesení a všechno, co se dělo, hrozně se polekali a říkali: "To byl opravdu Syn Boží!"“

Tak je tajemství kříže osvětleno dvěma nepatrnými znameními, zato však velmi přesnými. Z jedné strany je toto tajemství tajemstvím Božího Syna, který podstoupí ponížení a utrpení, aby zjevil lásku, která přichází od Otce. A ze strany druhé se jedná o tajemství proměny chrámu, který je zbořen a naprosto novým způsobem znovu vystaven. Chrám, který vytvořily lidské ruce, je zničen; ale po třech dnech, díky Ježíšovu umučení, je vystavěn jiný chrám, rukama neudělaný: chrám Ježíšova vzkříšeného těla, jehož jsme nedílnou součástí.

Pavel několikrát opakuje, že jsme údy Kristova těla. A Petr, ze své perspektivy říká, že tvoříme část domu Božího, který je vystavěn Ježíšovým vzkříšením. V tajemství jeho smrti a vzkříšení je Ježíš kamenem, který lidé odvrhli, ale Bůh z něho učinil nárožní kámen nového chrámu, ve kterém my jsme živými kameny. (Srov. 1 Petr 2,7-10)

Ježíšovo umučení je z lidského hlediska tragickou a bolestnou událostí, přesto však pozitivní. V lidských dějinách nenajdeme pozitivnější událost, než je tato. Ježíšovo umučení je totiž dokonalou a úplnou manifestací Boží lásky.